

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
бакалавр

на тему: «Розподіл влади: історія становлення і сучасна практика»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Політологія
спеціальності 052 Політологія
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 1
Наріжна В. В.
Керівник: Некряч А. І.
Рецензент: Букорос Т. О.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДІЛУ ВЛАДИ.	7
1.1. Теоретичні підходи щодо дослідження принципу поділу влади	7
1.2. Поділ функцій влади як об'єктивний механізм функціонування сучасних демократичних держав	11
РОЗДІЛ 2. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ ТА ЙОГО АНАЛІЗ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ (США, Великобританія, Франція)	13
2.1. Практика розподілу влади та функціонування влади в США	13
2.2 Практика розподілу влади та функціонування влади в Франції	16
2.3. Практика розподілу влади та функціонування влади в Великобританії	18
РОЗДІЛ 3. ПОДІЛ ВЛАДИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ : ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.	21
3.1.Етапи становлення Української держави.	21
3.2.Конституція України – ключовий правовий інструмент функціонування влади	25
3.3. Аналіз повноважень та компетенції Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та судової гілки влади .	27
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

ВСТУП

Актуальність теми полягає в тому що, вона є важливою для розуміння сучасних політичних систем та їхнього функціонування, в тому числі у сучасному світі спостерігається низка викликів для розподілу влади, таких як авторитаризм, корупція, руйнування демократичних інститутів. Дослідження і аналіз тенденцій у розподілі влади допомагає розуміти ці виклики та шукати ефективні рішення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано на кафедрі гуманітарних і соціальних дисциплін. В рамках виконання проєкту програми Еразмус+, напряму Жан Моне «Участь громадян та соціальний діалог як ключові фактори в розбудові сталих територіальних громад: успішні практики ЄС для України»

Мета кваліфікаційної роботи є вивчення розподілу влади в країнах з різними політичними системами, державним устроєм.

Визначена мета обумовила виконанням таких **завдань**:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади розподілу влади в історичному аспекті;
- проаналізувати історію розподілу влади в різних країнах з різними політичними системами;
- проаналізували практику розподілу влади в США, Франції, Великобританії;
- розкрити практику поділу влади в Україні за роки незалежності;
- провести аналіз функції, повноваження і компетенцію центральних гілок влади Верховної Ради України, Кабінету Міністрів та судової;
- сформулювати висновки.

Об'єктом дослідження є поділ влади держав з різними політичними системами.

Предметом дослідження є аналіз підходів та форм розподілу функцій влади між різними гілками в окремих країнах, наприкладі : США, Франції, Великобританії та України.

Методологічною базою кваліфікаційної роботи є сукупність методів завдяки яким була досліджена заявлена тема. Зокрема, використані такі методи : аналізу , синтезу , історичний, порівняльний, структурно-функціональний та інші .

Огляд використаних джерел. Цю тему розробляли та досліджували такі науковці зокрема Аристотеля, Дж. Лока, Ш. Л. Монтеск'є, І. Канта. Давньогрецький філософ Аристотель фактично вивів так званий структурний поділ влади, коли законодавча, виконавча і судова влада вручаються відповідним органам. Англійський філософ Дж.Локк один з перших філософів епохи ранніх буржуазних революцій висунув ідею функціонального поділу влади на три гілки: законодавчу, виконавчу і федеративну. Шарль Луї Монтеск'є запропонував систему стримувань і противаг, яка визначає розподіл влади між різними гілками уряду для запобігання зловживанням та забезпечення балансу і контролю в системі.

Наукова новизна отриманих результатів. Представлена робота є комплексним дослідженням розподілу влади в різних країнах. Зокрема, визначені основні гілки влади та їх функціонування в європейських країнах. В Україні влада поділяється між трьома гілками, кожна з яких виконує свою функцію.

Практична значущість полягає в тому що вона може бути використана в освітньому процесі, в ході підготовки до науково-політичних конференцій , написання наукових статей та для проведення круглих столів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, 8 підрозділі, висновків та списку використаних джерел, який розміщений на 3 сторінках (налічує 39 найменувань). Загальний обсяг роботи 44 сторінки

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДІЛУ ВЛАДИ

1.1. Теоретичні підходи щодо дослідження принципу поділу влади

Розподіл влади – основний принцип, що лежить в основі багатьох демократичних систем, що забезпечує розділення владних повноважень між різними органами чи інституціями для збалансованого функціонування держави

Якщо влада – це можливість і умієздатність суб'єкта влади нав'язувати свою волю об'єкту влади, то державна влада – це можливість і умієздатність держави нав'язувати свою волю об'єкту державної влади.

Зародження теорії поділу державної влади мало певні особливості й рівні осмисленості в різні періоди розвитку суспільства: в античній період (кінець VII ст. до н.е. – IV ст. н.е.), в епоху Відродження (XIV–XVII ст.) і в Нові часи (XVII–XIX ст.) [1, с. 146].

Початок такого поділу влади слід шукати в основних джерелах класичної політичної філософії, а саме в роботах: Аристотеля, Дж. Лока, Ш. Л. Монтеск'є, Ж.Руссо та інші .

Першим, хто спробував дати правову характеристику розподілу праці, був Платон, який детально описав цей процес, зупиняючи увагу на ускладненні суспільних відносин, що призводить до незбалансованого розвитку держави. Єдиним шляхом оптимізації взаємовідносин у суспільстві є чіткий розподіл праці між індивідами, де кожний діє лише у відведеній для нього сфері, не втручаючись у справи інших, підтримуючи при цьому стан урівноваженості й забезпечення координації відповідних складників державної влади. Так, Платон зазначав, що кожна людина повинна займатися лише однією справою в державі, але не будь-якою, а тією, до якої вона за своїми природними задатками більш за

все придатна. Основна причина розподілу праці в державі, за словами Платона— це поділ суспільства на класи, якому передують природна нерівність людини [2, с. 17]. Ідеальна держава, за Платоном, та, де існує поділ єдиної державної влади на окремі влади, наголошуючи, що керівне місце посідає панівний клас, який спеціально для цього підготовлений.

Зокрема, Аристотель у своєму трактаті «Політика» зазначав: «У будь-якому державному устрої основних частин три. Ось ці три частини: перша – законодавчий орган, що розглядає справи держави, друга – посади (які саме повинні бути посади, чим вони повинні займатися, яким повинен бути порядок їх формування), третя – судові органи» [3, с. 66]. Фактично, Аристотель вивів так званий структурний розподіл влади, коли законодавча, виконавча і судова влада контролюються відповідними органами (структурами).

Проте, окрім структурного поділу, може існувати й функціональний. Зокрема видатний англійський філософ Джон Лок у своїй праці «Два трактати про врядування» один з перших філософів періоду ранньої буржуазної революції відстоював ідею функціонального поділу влади на три гілки: законодавчу, виконавчу і федеративну: «Законодавча влада – це та влада, яка має право вказувати, як застосовувати силу спільноутворення для збереження спільноти і її членів. Але через те, що закони, які повинні постійно виконуватись, чинність яких має бути постійною, можуть створюватись за короткий час, то немає потреби, щоб законодавчий орган існував повсякчас, тоді, коли йому нічого робити... Але через те що закони, які створюються один раз і за короткий термін, мають постійну та незмінну силу і потребують неперервного виконання або нагляду за цим виконанням, необхідно, щоб завжди існувала влада, яка б наглядала за виконанням створених і чинних законів. З цієї причини законодавчу і виконавчу влади часто доводиться розділяти» [4, с. 247].

Видатний французький мислитель Шарль Луї Монтеск'є пішов у цьому відношенні далі. Так, у своєму трактаті «Про дух законів», філософ пише: «Щоб не було можливості зловживати владою, необхідним є такий стан речей, за якого різні влади могли б взаємно стримувати одна одну. У кожній державі є три види

влади: влада законодавча, влада виконавча, що відає питаннями міжнародного права, і влада виконавча, що відає питаннями права громадянського» [5, с. 56]. Фактично він був першим, хто запропонував систему стримувань та противаг. Ця концепція передбачає, що кожна гілка уряду - законодавча, виконавча та судова - має свої власні повноваження і може стримувати вплив інших гілок влади. Наприклад, законодавча гілка влади приймає закони, виконавча гілка виконує ці закони, а судова гілка влади розглядає справи, пов'язані з їх інтерпретацією та застосуванням.

Завдяки першим повноваженням держава чи відомство створює постійні або тимчасові закони, скасовуючи або вносячи зміни до нових.

Завдяки другим повноваженням він оголошує війну або укладає мир, відправляє або приймає послів, забезпечує безпеку і запобігає агресії.

Завдяки третім повноваженням він карає за злочини і вирішує суперечки між окремими людьми. Останню владу можна назвати судовою, а другу – просто виконавчою владою держави. Як ми бачимо, філософ ніколи не виділяв суд як окрему гілку влади, з його точки зору судова влада – це та частина виконавчої влади, яка займається питанням цивільного права, тобто внутрішньої політики, а виконавча влада – це частина виконавчої влади, яка займається питаннями міжнародного права, тобто зовнішньої політики.

Насправді, в цьому Монтеск'є перекликається із Локком: вони разом виділяли законодавчу владу. Щодо виконавчої влади, то виконавча влада Монтеск'є – це федеративна влада Лока, а виконавча влада Лока – це судова влада Монтеск'є.

Зокрема і Лок, і Монтеск'є, по суті, говорять про поділ законодавчої та виконавчої влади одна від одної. Той факт, що Монтеск'є говорить про існування судової влади, а Лок – федеративної, нічого не означає, адже ці гілки влади є невід'ємною частиною виконавчої влади.

Поділ влади є однією з найважливіших гарантій збереження прав і свобод людини, державної стабільності. Усі системи інститутів поділу влади спрямовані на те, щоб виключити зловживання владою, обмежити втручання владних

структур у визначені сфери суспільного життя [6, с. 257]. Підтримуючи погляди попередніх філософів, Ж. Руссо формує своє бачення і трактування теорії поділу державної влади, де основну увагу звертає на концепцію народного суверенітету як невід'ємний складник ідеальної держави. При цьому саме законодавча влада повинна здійснюватися виключно народом, оскільки є суверенною.

Виконавча влада формується за рішенням суверена для збалансування відносин між ним і підданими. За волею суверенна виконавча влада приводить у дію закони, прийняті владою. Ж. Руссо звертає увагу на те, що від того, кому притаманна виконавча влада, залежить форма правління (демократія, аристократія, монархія). Найдоцільнішою з яких є демократія. Але залежно від форми правління суверенітет і законодавча влада належить виключно народу [7, с. 230].

На основі вивчення праць Платона, Аристотеля, Полібія, Марсілія Падуанського, і наступних коментарях до них , можна зробити висновок, що існують два аспекти, які відображають складний і суперечливий характер формування доктрини поділу влади.

Першим аспектом є обґрунтування ідеї організації та здійснення державної влади на основі раціонального поділу праці в рамках державних інститутів, як цілісної системи органів, які перебувають у визначеному співвідношенні та є організаційно відокремлені, а також чіткого розподілу функцій між ними та забезпечення їх юридичної незалежності, ділової взаємодії та взаємного узгодження.

Другий аспект відповідає за трактування розподілу влади, як умови знищення і запобігання деспотизму, недопущення зловживання владою та її узурпації; як передумови поміркованого правління, забезпечити порядок та законність; як гарантії прав і свобод особистості та вільної гри політичних сил; як важливого засобу врівноваження протилежних інтересів, стабілізації суспільного ладу та його збереження від анархії і тиранії.

Таким чином, теоретичні підходи щодо дослідження принципу поділу влади допомагають зрозуміти, яким чином функціонує політична система, та у

який спосіб здійснюється баланс політичних сил та система стримувань противаг.

1.2. Поділ функцій влади як об'єктивний механізм функціонування сучасних демократичних держав .

Поділ функцій влади є ключовим принципом сучасних демократичних держав і відіграє важливу роль у забезпеченні рівноваги, контролю та стабільності в системі урядування. Цей об'єктивний механізм передбачає розподіл владних повноважень між різними гілками влади: законодавчою, виконавчою та судовою .

Розподіл функцій влади є необхідною передумовою урочистості ідей верховенства права і правового закону, зміцнення заснованої на ньому законності, а також для захисту прав людини і свобод громадянина [8, с. 73].

Кожна гілка влади має певні власні функції та можливості контролювати дії інших, що забезпечує систему перевірок та збалансованість у державному правлінні. Щодо ключових аспектів поділу функцій влади можемо виділити такі:

1) Функції законодавчої гілки влади відповідають за формування і прийняття законів, що урівноважують різні сфери життя суспільства. Зазвичай це парламент або аналогічний законодавчий орган, який складається з обраних представників народу. Законодавча влада також має право вносити зміни до існуючих законів [9, с. 36].

2) Функції виконавчої влади відповідають за здійснення політики, прийнятої законодавчою владою, що передбачає собою виконання законів та управління державними справами . Вона включає в себе президента, уряд та інші виконавчі органи, які виконують рішення, прийняті законодавчим органом. Виконавча влада відповідає за розробку та реалізацію політик , виконання законів, здійснення зовнішньої та внутрішньої політики, а також за адміністративну роботу в державі [10, с. 321].

3) Функції судової влади забезпечують захист законності, прав та свобод громадян. Її завдання полягає у розгляді правових спорів та вирішенні конфліктів

відповідно до закону. Судова система складається з судів, які розглядають цивільні, кримінальні, адміністративні та конституційні справи. Вона забезпечує незалежне та об'єктивне судочинство, захищає права та свободи громадян, контролює конституційність законів та рішень інших гілок влади [11, с. 31].

Поділ функцій влади створює систему взаємного контролю та балансу між різними гілками влади, запобігаючи концентрації влади в одних руках. Це допомагає забезпечити ефективність та прозорість урядових процесів, в тому числі захист прав та свобод громадян, а також забезпечує стабільність політичного середовища.

Отже, у багатьох демократичних державах поділ функцій влади відображений у їхніх конституціях або основних законодавчих актах. Цей принцип дозволяє державам розвиватися як вільні, демократичні та правові країни, забезпечуючи гармонійну взаємодію між різними органами влади та забезпечуючи дотримання закону всіма владними структурами .

РОЗДІЛ 2

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАДИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ

2.1. Практика розподілу влади та функціонування влади в США.

Практика розподілу влади та функціонування влади в Сполучених Штатах Америки базується на конституційній системі, що передбачає розділення влади між трьома гілками: законодавчою, виконавчою та судовою.

Теорія поділу влади в її початковій інтерпретації була найбільш повно реалізована в Конституції США 1787 року. Дж. Медіссон і А. Гамільтон, вони дуже переконливо довели про повноваження, що належать одному відомству, не повинні здійснюватися прямо чи опосередковано жодною з двох інших установ, і, що призводить до нерівності розростаючої і всеохоплюючої прерогативи спадкоємності виконавчої влади, та ще підтримана і підкріплена спадкоємна законодавча», являє собою величезну небезпеку для волі і незалежності народу [12, с. 77].

Творці конституції США 1787 р. заклали основи структури вищих органів державної влади: Конгресу, президента і Верховного суду засновані на принципі поділу законодавчої, виконавчої і судової влади. Сам принцип був запозичений у Англії, але вони надали йому своїх специфічні американські риси [13, с. 112].

Що їй зупинило саме на цьому принципі? Серед американських колоністів була широко поширена недовіра до влади британського короля, до влади монархії в цілому, яке відображалось в їхній свідомості необмеженим управлінням, що велося особами, уповноваженими короною, в заокеанських територіях. Таким чином, вони не тільки встановили в себе республіканський лад, але і створили таку добре продуману систему державної влади, яка могла б послужити надійною перешкодою на шляху для будь-яких спроб однієї з віток влади панувати над іншими, ліквідувати демократичні принципи і нав'язати країні свою тиранічну диктатуру в тій чи іншій формі. Американська версія поділу влади, яка була створена в США отримала назву система «стримувань та

противаг». Передбачалось, що вона повинна була не тільки запобігти узурпаторській тенденції однієї із трьох віток влади, але й забезпечити стабільність державних правових інститутів і безперервність функціонування самої державної влади [14, с. 223].

Чи вдалося досягнути цієї мети? Оглядаючись на двохсотрічну історію США, ми можемо в принципі відповісти, що в основному ця проблема була вирішена. Але в той час потрібно дати пояснення. На практиці реалізації принципу розподілу влади ніколи не відповідала тій моделі, яка була закріплена в Конституції. Державний механізм постійно змінюється в процесі розвитку американського суспільства, змінюється і роль США на світовій арені. Він володіє достатньою гнучкістю, щоб міг адаптуватись до змін, що відбуваються в країні, щоб найкращим чином відповідати інтересам правлячих кіл того періоду. Давайте розглянемо детальніше як це функціонує .

Законодавча влада в Сполучених Штатах Америки належить Конгресу, який складається з двох палат: Палати представників та Сенату. Палата представників обирається на основі пропорційного представництва та складається з 435 представників, кількість яких від кожного штату залежить від його населення. Представники обираються на два роки. Вони відповідають за прийняття законів щодо податків, бюджету та інших питань, які стосуються внутрішньої політики країни. Сенат складається з 100 сенаторів, по два від кожного штату. Сенатори обираються на шести роковий термін. Він відіграє роль у прийнятті та ратифікації міжнародних договорів, затвердженні кандидатів та посади уряду, а також в усіх інших питаннях що потребують згоди обох палат Конгресу. Законодавча влада має ключову роль у формуванні законів та політик, які визначають напрямок розвитку країни. Крім того, Конгрес виконує функцію контролю над діяльністю виконавчого органу, зокрема, через проведення слухань та розслідувань. Також Конгрес може відхилити законопроект, запропонований президентом, але президент в свою чергу може накласти вето на будь-який схвалений конгресом законопроект. І в кінцевому рахунку Конгрес може подолати вето, знову ухваливши законопроект в обох палатах, але на цей

раз вимагається не проста, для цього потрібно набрати кваліфіковану більшість, тобто не менше 2/3 учасників в голосуванні конгресменів і сенаторів. А цього, як свідчить практика, далеко не завжди можна досягнути [15, с. 321].

Виконавча влада в США представлена Президентом, який є головним державним посадовцем та обирається національним голосуванням кожні чотири роки. Виконавча влада включає також уряд та велику кількість агентств та відомств, які виконують політику та програми, призначені Президентом та урядом. Основні функції виконавчої влади в США включають в себе:

- виконання законів(Президент має обов'язок забезпечити виконання законів, прийнятих Конгресом);
- зовнішня політика(Президент відповідає за формулювання та виконання зовнішньої політики країни, він є головним представником на міжнародній арені та має право укладати міжнародні договори, які потім підлягають підтвердженню Сенатом);
- командування Збройними Силами(Президент є головнокомандувачем Збройних Сил США , він має право використовувати військову силу для захисту інтересів США в рамках конституційних повноважень);
- проведення внутрішньої політики (Президент відповідає за проведення внутрішньої політики, такої як економічні програми, реформи в галузі охорони здоров'я, освіти та іміграції);
- номінації та призначення (Президент має номінувати кандидатів на різні посади в уряді та інших органах влади, таких як судді федеральних судів та керівники агенств) [16, с. 47].

Судова влада у США належить Верховному Суду та іншим федеральним судам та має важливе значення для забезпечення верховенства права і захисту конституційних прав і свобод громадян. Верховний Суд відповідає за тлумачення Конституції та рішення у справах, які стосуються конституційності законів та дій уряду. Кожен штат має свою судову систему, яка включає Верховний суд штату та різні окружні та апеляційні суди. Державні суди вирішують питання, що стосуються внутрішніх правопорушень та цивільних

справ, що мають відношення до законів та конституційного штату [17, с. 112]. США також мають систему федералізму, де влада розділена між федеральним та штатним рівнями та є основою організації державної влади. Це означає, що деякі повноваження належать федеральному уряду, а інші - штатним урядам, які визначені Конституцією. Федералізм в Сполучених Штатах Америки створює механізми балансу та перевірки між центральною та місцевою владами, забезпечуючи гнучкість та реакційність системи до різних потреб і викликів суспільства [18, с. 173].

Щодо системи розподілу влади в США ґрунтується на принципі контролю та рівноваги, що передбачає взаємний контроль та баланс між різними гілками влади. Це сприяє запобіганню концентрації влади в одних руках та захищає права та свободи громадян.

Усі ці аспекти роблять практику розподілу влади в США однією з найважливіших складових їхньої конституційної системи та визначають їхню політичну культуру та функціонування держави.

Отже, система «стримувань і противаг» – робочий елемент конституційної конструкції США. Він дає можливість взаємного контролю, створює умови для взаємодії трьох гілок влади та інституту президентства . розподіл влади в цій країні як принцип американської державності, надаючи відносну незалежність вищих органів влади по відношенню один до одного, виражає демократичну модель державного будівництва США.

2.2. Практика розподілу влади та функціонування влади в Франції.

Принцип поділу влади був сформований світовою спільнотою у процесі розвитку демократичних державних засад. Щодо практики розподілу влади у Франції , можемо зазначити, що ця країна має багату історію та складну систему управління , так як ця система розподілу влади демонструє збалансовану модель, де президент, парламент і судова складова мають чітко визначені повноваження,

що сприяє ефективному управлінню та забезпечує контроль і протипагу між різними гілками влади.

Це пов'язано з ідеєю конституційної держави, вперше сформульована у статті 16 Декларації прав людини і громадянина Франції 1789 р.: «Усяке суспільство, в якому не забезпечено користування правами і не здійснений поділ влади, не має Конституції» [19, с. 88].

І в Конституції Франції 1791 р., статті 4 розділу III «Про державну владу», зазначалося: «Форма правління монархічна. Влада виконавча довірена королю і здійснюється під його зверхністю міністрами й іншими відповідальними органами»[2, с. 174]. У ст. 1 розд. III говорилось, що королівська влада неподільна, вона довірена спадково правлячому дому і переходить по чоловічій лінії у порядку первородства. Особа короля недоторканна і священна». Водночас наголошувалось, що «у Франції немає влади, яка стоїть над законом. Король царствує лише в силу закону, і лише іменем закону він може вимагати підкорення. У відділі 3 розд. III визначались повноваження короля. Законодавча влада належала Національним зборам у складі однієї палати, які вільно обираються народом на дворічний термін. Судову владу мали здійснювати обрані народом на визначений термін судді .

Франція має парламентсько-президентську республіку зі складною системою розподілу влади між різними інституціями. зокрема:

Президент Франції є головним державним діячем та символом єдності країни. Він обирається на п'ятирічний термін загальними виборами. Президент має значний вплив на зовнішню політику, він є головним командиром збройних сил, має право призначати прем'єр-міністра та уряд, розпускати парламент тощо.

Прем'єр-міністр призначається президентом і представляє уряд перед парламентом. Уряд відповідає за виконання законів та реалізацію внутрішньої та економічної політики [21, с. 95].

Французький парламент складається з Національної Асамблеї (нижня палата) та Сенату (верхня палата). Національна Асамблея обирається на п'ятирічний термін за системою пропорційного представництва. Сенат

складається з сенаторів – представників регіонів та міст, які обираються на шість років частково через прямі вибори, а частково через індиректні вибори муніципальними радами. Він відіграє менш визначну роль у законодавчому процесі, але має право вносити поправки до законопроектів.

Обидві палати мають право ініціювати та обговорювати законопроекти, але у разі розбіжностей між ними рішення приймається виключно Національною Асамблеєю. Після прийняття законопроекту обома палатами він направляється до Президента на підпис, після чого стає законом [22, с. 78].

Судова система Франції включає суди різних рівнів, від місцевих до апеляційних та Верховного суду. Крім того, є Конституційний Суд, який відповідає за контроль за конституційністю законів та регулює конституційні питання. Він складається з 9 суддів, призначених на дев'ятирічний термін президентом, спільними рішеннями голови Національної Асамблеї та голови Сенату [23, с. 51].

Франція має децентралізовану систему влади, у якій регіональні та муніципальні органи також мають значний ступінь автономії та влади у своїх справах.

Таким чином система, яка функціонує у Франції забезпечує баланс між владою президента, парламенту та інших інституцій, забезпечуючи взаємодію та контроль між ними та ефективне функціонування в цілому держави.

2.3. Практика розподілу влади та функціонування влади в Великобританії.

Великобританія має конституційну монархію з парламентською системою уряду, що ґрунтується на традиціях, законах та конвенціях. Розподіл влади у Великобританії характеризується системою парламентської монархії, де законодавча влада зосереджена в парламенті, виконавча – в уряді, а судова – у незалежних судах, що забезпечує баланс та контроль між різними гілками. Саме розподіл влади і цієї країні є досить унікальним через політичний ландшафт, який

поєднує в собі елементи парламентської монархії та конституційної монархії. Щодо основних аспектів поділу можемо видалити такі [24, с. 524].

Монарх, зараз королева або король, є головним символом єдності та стабільності країни. Однак реальна влада монарха обмежена конституцією та традиціями, а більшість політичних функцій виконується урядом та парламентом. Монарх має обмежені функції, які включають в себе ратифікацію законів, прийняття або розпуск парламенту, а також представницькі обов'язки в країні та за кордоном [25].

Великобританський парламент складається з двох палат: Палати громадян (Нижня палата) та Палати лордів (Верхня палата).

Палата громадян обирається за системою прямих виборів (кожні п'ять років) та відображає виборчу волю народу. Це нижня палата парламенту, яка складається з народних обранців. Палата громад має переважну роль у законодавчому процесі, вона розглядає та приймає законопроекти, обговорює бюджет і контролює дії уряду.

Палата лордів складається з унікальних членів, включаючи успадкованих лордів, архієпископів та інших духовних лідерів, а також членів, які призначаються за заслугами. Це верхня палата, яка здійснює переважно консультативну та ревізійну функції. Вона розглядає та аналізує законопроекти, запропоновані Палатою громад, та може вносити пропозиції до них, але не має остаточного слова щодо її прийняття.[26]

Законодавчий процес у Великобританії є результатом взаємодії між цими двома палатами, що забезпечує баланс та контроль в законодавчій сфері.

Виконавча влада у Великобританії здійснюється урядом, який очолюється прем'єр-міністром. Прем'єр-міністр призначається монархом та зазвичай є лідером партії, яка має більшість місць у Палаті громадян. Уряд складається з міністрів, які керують різними секторами державної діяльності та відповідає за виконання законів, управління державою та реалізацію політики. Кабінет міністрів – це вищий орган прийняття рішень, який збирається під керівництвом прем'єр-міністра для обговорення важливих питань і прийняття рішень з питань

державного управління. Виконавча влада у Великобританії має значний вплив на формування та реалізацію політики країни, але вона підлягає контролю та нагляду з боку парламенту та суспільства [27, с. 40].

Великобританія має незалежну судову систему, яка включає в себе різні рівні судів, починаючи з місцевих мирових судів і закінчуючи Верховним судом Великої Британії. Верховний суд відповідає за тлумачення законів та забезпечення їх виконання, також це найвищий суд країни, який розглядає складні правові питання та апеляції з нижчих судів .

Великобританія має систему децентралізації влади, де Велика Британія поділяється на країни та регіони, кожен з яких має власні уряди та законодавчі органи в цілому [28, с. 165].

В цілому діюча система розподілу влади у Великобританії (монарх, парламент, кабінет міністрів, суд) забезпечує рівновагу та контроль однієї гілки влади над іншою та стабільне її функціонування .

РОЗДІЛ 3

ІСТОРІЯ ПОДІЛУ ВЛАДИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ .ПРАКТИКА ТА СУЧАСНА ПРАКТИКА РОЗПОДІЛУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГІЛОК ВЛАДИ.

3.1. Етапи становлення Української держави.

Українська держава — охоплює складний і багатоетапний процес, важливі історичні події та перетворення від самостійних князівств до формування єдиної сучасної держави. Україна пройшла досить багато етапів становлення Української держави ,найголовніші з яким ми зараз розглянемо.

Давньоруська доба (IX-XIII ст.) вважається одним з ключових етапів становлення української державності. Під час цього періоду формувалися основи української культури, мови та політичних структур. Вона включає формування Київської Русі, коли територія сучасної України була розподілена між різними князівствами і князі змагалися за владу. У цей період також відбулася християнізація Київської Русі, що мала значний вплив на культурний та політичний розвиток. Давньоруська доба визначалася наявністю спільної мови, культури та ідентичності серед східнослов'янських племен, що мешкали на території сучасної України.

Після Давньоруської доби розпочинається новий етап становлення Української держави і це- Монгольське ігво (XIII-XV ст.).Цей етап був періодом складних випробувань від руських князівств, включаючи Київську Русь та інші території України. Монгольське нашествя, очолюване Чингісханом та його спадкоємцями, призвело до руйнівного нападу на Русь у 1240 році. Монголи захопили Київ та інші міста, знищили значну частину існуючих структур та інфраструктури. Хоча Монгольське нашествя спричинило великі руйнування, воно також сприяло формуванню нових політичних та культурних реалій. Після ігво складність політичних ситуацій в регіоні сприяла зміцненню місцевих управлінь та державної незалежності. Згодом це допомогло відновленню та

розвитку українських князівств, що мали більшу автономію та незалежність від зовнішніх впливів [29, с.321].

Наступним етап є Польсько-литовська доба (XIV-XVIII ст.). Під час цього періоду багато українських земель перебували під владою Польщі та Великого князівства Литовського. Цей етап становлення української державності характеризувався складними політичними та культурними взаєминами між українськими князівствами та сусідніми державами. Польсько – литовська унія, яка була утворена у 1386 році шлюбом між королевою Ядвігою з Польщі та великим князем Литовським Ягайлом, мала великий вплив на подальшу історію українських земель. Під час цього періоду відбувалася інтенсивна полонізація та католицька реформація, що призвело до конфліктів з українським православ'ям та культурою. У той же час, польська-литовська доба також сприяла розвитку української культури, освіти та мистецтва через культурний обмін та взаємодію з європейськими центрами.

Після цього починається етап Запорозької доби (XVI-XVIII ст.): Цей період характеризується активним розвитком Запорозької Січі та формуванням українського козацтва як суспільно-політичної сили. У цьому етапі українські козаки, в основному згуртовані на території запорізьких степів, активно відстоювали свою незалежність від великих імперій – переважно Польської та Османської. Вони брали участь у війнах та конфліктах, захищаючи свою територію від зовнішнього вторгнення. Запорізька доба також була часом піднесення культури, науки та освіти серед козацької еліти. Козацькі школи (школи воєначальства) дали початок вищій освіті в Україні того часу. Також було засновано козацькі бібліотеки та друкарні, що сприяло поширенню культурних цінностей серед населення. Наприкінці XVII століття, у 1686 році, підписанням Бахчисарайського мирного договору, Запорізька Січ стала під владою Московії, що суттєво вплинуло на подальший хід історії України.

Етап (XVIII-XIX ст.). Цей етап в історії України можна вважати періодом складного та протиріччями наповненого формування української державності. В результаті Першого та Другого поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 роки)

територія України потрапила під владу Російської, Австрійської та Пруської імперій. Це створило сприятливі умови для подальшого розвитку національно-визвольного руху серед українського населення. В цей період відбулося активне культурне відродження українського народу. З'явилися національні літературні шедеври, такі як твори Тараса Шевченка та Івана Франка, які сприяли формуванню національної свідомості. Також протягом цього етапу відбулися численні визвольні рухи, спрямовані проти імперського гніту. Наприклад, Козацьке військо Павла Полуботка, підпорядковане турецькій імперії, боролось за незалежність України від російської та польської влади [30, с. 198].

Після цього періоду настає етап Національного відродження (кінець XIX - початок XX ст.). Він є критичним етапом у становленні української державності. Цей період характеризується активними зусиллями українського народу з відновлення національної ідентичності, культурного самовизначення та боротьби за політичну автономію чи навіть незалежність. Протягом цього етапу український народ активно виступав за свої права, включаючи право на культурну та політичну автономію. Були проведені масові акції, страйки та інші форми протесту. Були засновані школи, гуртки, видавництва, що працювали на розповсюдження української мови та культури. Національно-просвітницькі організації, такі як Просвіта, відігравали важливу роль у підтримці та розвитку української мови та освіти. Виникли різноманітні політичні організації та рухи, які прагнули до здобуття політичної автономії або навіть створення незалежної української держави. Наприклад, Галицька Руська Рада та Руська національна рада [31, с.220].

Перша світова війна та революція (1914-1921 рр.) цей етап став критичним у становленні української державності. Внаслідок революційних подій 1917 року була проголошена незалежність Української Народної Республіки 22 січня 1918 року. УНР визнавалася як держава більшістю світових держав, але стикалася з внутрішніми та зовнішніми проблемами, включаючи війну з більшовиками, більшовицьку інтервенцію, а також воєнні конфлікти з Польщею та Центральними Державами.

Утворення Української Радянської Соціалістичної Республіки (1922) внаслідок революційних подій було рішучим етапом у становленні української державності, але в іншому контексті. Цей етап можна розглядати як формування альтернативної моделі державності, що ґрунтується на соціалістичних ідеях та антиколоніальних настроях частини населення. УРСР створила свої власні державні інституції, такі як уряд, парламент та адміністративно-територіальний поділ, також мусила боротися за своє існування та визнання як самостійної держави, зокрема в контексті війни з антибільшовицькими силами, а також в міжнародному вимірі [32, с. 79].

Друга світова війна (1939-1945) відіграла складний і суперечливий роль у становленні української державності. У період війни територія України була окупована та розділена між Німеччиною та Радянським Союзом. Це призвело до зазначеного утворення українських колабораційних режимів на окупованих територіях та підтримки радянським режимом у західних регіонах. Українські націоналісти та патріоти вели активний опір окупаційним владам. Були створені підпільні групи, партизанські загони, що боролися проти нацистського режиму та його спільників. Під час війни виникла можливість для політичного урядового формування на території України. Наприклад, відбулися створення Української Держави у 1941 році під керівництвом Дмитра Вишневецького, а також Українська Повстанська Армія (УПА) під керівництвом Романа Шухевича. Після завершення війни Україна стала однією з республік Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР), але зазнала великих людських та матеріальних втрат [33, с. 97].

Незалежність України Незалежність України, проголошена 24 серпня 1991 року, є кульмінаційним етапом в становленні української державності після довгого шляху боротьби за свободу та самовизначення. Проголошення незалежності стало символічним закріпленням довгоочікуваної державності України після років тотального радянського владарювання. Після проголошення незалежності Україна отримала міжнародне визнання і підтримку з боку багатьох країн світу, що стало важливим кроком на шляху до міжнародного

визнання та партнерства. Також Україна провела ряд реформ у різних сферах життя, таких як економіка, освіта, охорона здоров'я, що сприяло її інтеграції в європейський та світовий співтовариств [34, с. 120].

Вище зазначені етапи представляють лише загальний огляд складного процесу становлення Української держави, оскільки він ще включає в себе багато інших важливих подій та впливових факторів.

3.2. Конституція України – ключовий правовий інструмент функціонування влади

Конституція України є ключовим правовим інструментом, який визначає основні принципи державного устрою, розподіл влади та права громадян. Вона була прийнята 28 червня 1996 року і стала фундаментом для будівництва сучасної української держави.

Ключовою статтею Конституції України є 5 стаття, яка визначає що: « Україна є республікою. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами. Ніхто не може узурпувати державну владу»[35].

Конституція України визнає міжнародну і світову практику поділу влади і вперше це було визначено в Декларації про державний суверенітет України 1990 року «.. Державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову» [36].

Конституція України закріплює принцип суверенітету народу, який виявляється через право громадян на визначення та зміну конституційного ладу шляхом референдуму. Конституція України реалізуючи закріпила поділ влади української держави між трьома гілками зазначеними в статті 6: « Державна

влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України »[35].

Законодавча влада укорінена в Верховній Раді України. Парламент має повноваження приймати закони, контролювати виконавчу владу та забезпечувати демократичний процес прийняття рішень.

Виконавча гілка влади належить кабінету міністрів який обирається народом загальними виборами, ухвалювати закони . Президент відповідає за забезпечення виконання законів, здійснення зовнішньої політики, командування збройними силами та інші важливі функції .

Судова влада здійснюється незалежними судами на чолі з Верховним Судом України. Суди відповідають за захист прав і свобод громадян, розгляд справ у відповідності до закону та забезпечення правосуддя.

Інститут президенства виконує важливу функцію оскільки є гарантом – це зазначено в статті 102 Конституції України «Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору»[35].

Зазначимо що Конституція України також визначає права та свободи громадян, принципи демократії, правової держави, рівноправ'я мов та інші основні принципи функціонування держави. Вона є фундаментом для розвитку правової системи та забезпечення стабільності і розвитку України як демократичної та правової держави.

3.3. Повноваження та компетенція Верховної ради , Кабінету міністрів та судової гілки влади

Кожна з гілок влади виконує свої відповідні функції повноваження та компетенцію

Принцип розподілу гілок влади закріплений в ст. 6 Конституції України. Він визначає:

- по-перше, поділ функцій між державними установам відповідно до вимог праці;
- по-друге, забезпечення певної незалежності кожного органу влади при здійсненні своїх повноважень;
- по-третє, надання кожному органу можливість не погоджуватись з рішенням іншого органу, тим самим контролюючи повною мірою його дії.

Зокрема проаналізуємо повноваження Верховної ради України відповідно до Конституції України. До повноважень Верховної Ради України належить:

- призначення всеукраїнського референдуму;
- прийняття законів;
- затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього;
- визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики;
- призначення виборів Президента України у строки, передбачені цією Конституцією;
- оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру;
- усунення Президента України з поста в порядку особливої процедури (імпічменту).

Щодо ключових функцій то Верховна Рада володіє такими :

- 1) законодавча;
- 2) представницька;
- 3) установча (державотворча, організаційна);
- 4) функція парламентського контролю;
- 5) бюджетно-фінансова функція;

б) зовнішньополітична функція.

Представницька функція Верховної Ради проявляється в представництві Українського народу у здійсненні законодавчої влади шляхом виявлення, узагальнення, узгодження, формування, реалізації та захисту його інтересів.

Іншою не менш важливою функцією Верховної Ради України з числа її основних функцій є установча (державотворча) функція. Пріоритетними напрямками діяльності парламенту зі здійснення цієї функції безумовно, є, звичайно, формування або участь у формуванні органів виконавчої та судової влади.

Парламентський контроль Верховна Рада відповідає в межах власної компетенції щодо будь-яких об'єктів, за винятком судів та правоохоронних органів при провадженні ними оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства, здійснення правосуддя за окремими категоріями справ.

Бюджетно-фінансова функція полягає в повноваженні парламентів затверджувати державний бюджет.

Про зовнішньополітичну функцію Верховної Ради свідчать повноваження парламенту щодо визначення засад зовнішньої політики, ратифікації і денонсації міжнародних договорів, схвалення рішення про надання та прийняття фінансової допомоги, про надання та прийняття військової допомоги іноземним державам або від іноземних держав та міжнародних організацій [37, с. 93].

Також варто зазначити що Президент України має право накладати вето на рішення Верховної Ради, зазначене в 106 статті Конституції України: «припиняє повноваження Верховної Ради України у випадках, передбачених цією Конституцією.»[35]. Згідно з цією статтею, Президент має право повернути закон або окремі його положення на доопрацювання Верховній Раді України зі своїми пропозиціями. Якщо Верховна Рада після повернення закону не приймає пропозицій Президента, або приймає рішення про прийняття закону в не зміненому вигляді більшістю голосів від конституційного складу, Президент має право підписати закон або ветоувати його. Якщо Президент ветоє закон, Верховна Рада може переголосувати його. Якщо під час повторного голосування закон

буде прийнятий більшістю голосів від конституційного складу, то Президент зобов'язаний його підписати. Якщо ж закон не буде прийнятий у повторному голосуванні, він не набирає чинності. Основним змістом законодавча функція полягає у ухваленні законів. Із змісту Конституції випливає, що Верховна Рада може приймати закон з будь-якого питання за винятком тих, які вирішуються виключно всеукраїнським референдумом та належать до повноважень інших органів державної влади.

На противагу права вето Президента, Верховна має Процедура імпічменту, яка в Україні регулюється Конституцією України. Згідно зі статтею 111 Конституції: « Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину. Питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту ініціюється більшістю від конституційного складу Верховної Ради України. Для проведення розслідування Верховна Рада України створює спеціальну тимчасову слідчу комісію, до складу якої включаються спеціальний прокурор і спеціальні слідчі. Висновки і пропозиції тимчасової слідчої комісії розглядаються на засіданні Верховної Ради України. За наявності підстав Верховна Рада України не менш як двома третинами від її конституційного складу приймає рішення про звинувачення Президента України. Рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту приймається Верховною Радою України не менш як трьома четвертими від її конституційного складу після перевірки справи Конституційним Судом України і отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент та отримання висновку Верховного Суду про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину»[35].

Наступною гілкою влади в Україні є Кабінет Міністрів України (Уряд України), що є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Він здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві

державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України.

До ключових завдань відповідно до Конституції України Кабінет Міністрів України виконує такі :

- 1) забезпечує державний суверенітет та економічну самостійність України, здійснює внутрішню та зовнішню політику держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України;
- 2) вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і гармонійного розвитку особистості;
- 3) забезпечує проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, у тому числі амортизаційної, податкової, структурно-галузевої політики; політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;
- 4) розроблює і виконує загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм;
- 5) забезпечує розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави;
- 6) забезпечує рівні умови для розвитку всіх форм власності; здійснення управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- 7) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 8) організовує і забезпечує провадження зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 9) спрямовує та координує роботи міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснення контролю за їх діяльністю.

Звернемо увагу на основні і повноваження Кабінету Міністрів України:

1) у сфері економіки та фінансів:

- забезпечує реалізації національної економічної політики, прогнозування розвитку національної економіки та державне регулювання її;
- забезпечує розробку та реалізацію загальнодержавних програм економічного та соціального розвитку;
- визначає доречність розроблення державних цільових програм ураховуючи загальнодержавні пріоритети та забезпечує їх виконання;
- здійснює відповідно до закону управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами, делегує в установленому законом порядку окремі повноваження щодо управління зазначеними об'єктами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям та відповідним суб'єктам господарювання;
- забезпечує регулювання державної політики у сфері господарської діяльності;
- забезпечує розроблення і виконання програм структурної перебудови галузей національної економіки та інноваційного розвитку, здійснює заходи, пов'язані з реструктуризацією та санацією підприємств і організацій, забезпечує проведення державної промислової політики, визначає пріоритетні галузі промисловості, які потребують прискореного розвитку;
- забезпечує проведення державної фінансової та податкової політики, що сприяє стабільності української грошової одиниці;
- розробляє проекти законів про Державний бюджет України та про внесення змін до Державного бюджету України, забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;
- визначає про використання коштів резервного фонду Державного бюджету України;
- виступає гарантом щодо позик, які у визначених законом про Державний

бюджет України межах надаються іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, а в інших випадках - відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

2) у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій:

- забезпечує реалізацію державної соціальної політики, вжиття заходів щодо підвищення реальних доходів населення та забезпечує соціальний захист громадян;
- сприяє розвитку соціального діалогу, відповідно до закону проводить консультації із всеукраїнськими об'єднаннями профспілок і всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців щодо проектів законів, інших нормативно-правових актів з питань розроблення та здійснення державної політики у сфері трудових відносин, оплати праці, охорони праці, соціального захисту;
- забезпечує розроблення та виконання державних програм соціальної допомоги, вживає заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази закладів соціального захисту інвалідів, пенсіонерів та інших непрацездатних і малозабезпечених верств населення;
- забезпечує проведення державної політики зайнятості населення, розроблення та виконання відповідних державних програм, вирішує питання профорієнтації, підготовки та перепідготовки кадрів, регулює міграційні процеси;
- забезпечує проведення державної політики у сферах охорони здоров'я, санітарно-епідемічного благополуччя, охорони материнства та дитинства, освіти, фізичної культури і доступність для громадян послуг медичних, освітніх та фізкультурно-оздоровчих закладів;
- забезпечує розроблення і здійснення заходів щодо створення матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку охорони здоров'я,

освіти, культури і спорту, туристичного та рекреаційного господарства;

- забезпечує державну політику у сфері інформатизації та сприяє формуванню єдиного інформаційного простору на території України;
- реалізує проведення державної політики у сфері охорони природи, екологічної безпеки та природокористування;
- забезпечує розроблення та виконання державних і міждержавних екологічних програм;
- направляє діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, пов'язану з охороною навколишнього природного середовища, виконанням державних, регіональних і міждержавних екологічних програм;

3) у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина:

- забезпечує проведення державної правової політики;
- здійснює контроль за додержанням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також органами місцевого самоврядування з питань виконання ними делегованих повноважень органів виконавчої влади;
- вживає заходів щодо захисту прав і свобод, гідності, життя і здоров'я людини та громадянина від протиправних посягань, охорони власності та громадського порядку, забезпечення пожежної безпеки, боротьби із злочинністю, протидії корупції;
- виконує заходи щодо забезпечення виконання судових рішень органами виконавчої влади та їх керівниками;
- створює умови для вільного розвитку і функціонування системи юридичних послуг та правової допомоги населенню.

4) у сфері зовнішньої політики:

- забезпечує у межах своїх повноважень зовнішньополітичну діяльність України, розробляє та затверджує державні програми в цій сфері, погоджує програми перебування офіційних закордонних делегацій, до складу яких

входять представники Кабінету Міністрів України, та інші пов'язані з цим документи;

- регулює відповідно до закону про міжнародні договори вирішення питань щодо укладення та виконання міжнародних договорів України;

5) у сфері національної безпеки та обороноздатності:

- регулює заходи щодо охорони та захисту державного кордону України і території України;
- здійснює заходи щодо зміцнення національної безпеки України, розробляє та затверджує державні програми з цих питань;
- здійснює заходи щодо забезпечення боєздатності Збройних Сил України, визначає у межах бюджетних асигнувань на оборону чисельність громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу;
- здійснює заходів щодо забезпечення обороноздатності України, оснащення Збройних Сил України та інших утворених відповідно до закону військових формувань;
- забезпечує соціальні і правові гарантії військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їхніх сімей;
- здійснює керівництво єдиною системою цивільного захисту.

б) у сфері вдосконалення державного управління та державної служби:

- організовує проведення єдиної державної політики у сфері державної служби;
- реалізує заходи щодо кадрового забезпечення органів виконавчої влади;
- розробляє і здійснює заходи, спрямовані на вдосконалення системи органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності їх діяльності та оптимізації витрат, пов'язаних з утриманням апарату управління;
- призначає постійного представника Кабінету Міністрів України у Конституційному Суді України [38, с.431 - 447].

Судова гілка влади здійснює правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право доступу до правосуддя, незалежний суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також

міжнародними договорами, згода на обов'язковість які затверджуються Верховною Радою України.

Відповідно до статті 124 Конституції України: « Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду» [35].

Завдання суду визначені у статті 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якої суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Таким чином, основною місією будь-якого суду, визначеною Законом України «Про судоустрій і статус суддів», є забезпечення кожній людині права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод.

Судова влада України – це незалежна та самостійна сфера публічної влади, яка включає в себе сукупність повноважень щодо здійснення правосуддя, тлумачення норм права, з відповідними контрольними повноваженнями спеціальних органів судів.

Судова влада здійснюється наступним чином:

- здійснює правосуддя; конституційний контроль;
- контролює за додержанням законності та обґрунтованості рішень і дій державних органів і посадових осіб;
- формує органів суддівського самоврядування; роз'яснення судам загальної юрисдикції актів застосування законодавства;

- утворює державної судової адміністрації.

Судова влада в Україні здійснюється за допомогою реалізації правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та конституційного судочинства. Судочинство здійснюється Конституційним судом та судами загальної юрисдикції. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі.

Для того щоб дати визначення поняттю судової влади, необхідно визначити її основні сутнісні ознаки.

З них основними є такі:

- судова влада реалізується виключно спеціальними державними органами – судами;
- судова влада в Україні належить судам, які складають єдину судову систему;
- єдність системи судів загальної юрисдикції забезпечується єдиними засадами організації та діяльності судів, єдиним статусом суддів, обов'язковими для всіх судів правилами судочинства, єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності суддів, фінансуванням судів виключно з Державного бюджету України, вирішенням питань внутрішньої діяльності суддів органами суддівського самоврядування;
- судова влада є самостійною та незалежною;
- для реалізації судової влади закон наділяє суди усіма необхідними повноваженнями;
- головними завданнями усіх судів є захист гарантованих Конституцією України і законами прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб [39, с. 324 - 327].

В підсумку зазначимо, що загалом в Україні сформувалася система стримувань і противаг. Так як, кожна із гілок влади функціонує в рамках своїх повноважень та компетенції, що сприяє створенню системи стримувань і противаг. На тепер органам влади в Україні необхідно зосередитися на досягненні політичної стабільності, дотриманні передбачених законом положень щодо здійснення управлінської діяльності, свідомому використанні

напрацювань та досягненні українського конституціоналізму. Слід розуміти, що досягнення порозуміння і злагодження у роботі владних інституцій – складний, напружений процес, який потребує комплексного та системного підходу на різних рівнях теоретично та практичного втілення. Зважаючи на ієрархічність побудови державних інститутів та системи правового регулювання, потрібно сконцентруватись на закріпленні дієвих механізмів стримувань і противаг на найвищих рівнях вертикалі влади. Так як система стримувань і противаг функціонує на основі тріади базисних принципів системи стримувань і противаг: взаємодії, взаємозалежності та взаємопроникненні гілок влади.

ВИСНОВКИ

Дослідивши механізми розподілу в державах з різними політичними системами, державним устроєм автор приходять до таких висновків:

Перше теорія поділу влади є продуктом багатовікового дослідження починаючи із античних часів і до сьогодення в основі якої лежить розподіл праці в суспільстві та раціональним розподілом завдань між органами державної влади. Ключовою метою поділу влади є прагнення запобігти узурпації влади будь якою гілкою влади ,будь яким правителем або керівником

Друге на необхідність поділу влади постійно звертали увагу стародавні філософи ,істориків, державні діячі. Зокрема, Арістотель вперше в світовій практиці визнав необхідність поділу влади між різними гілками .Ця концепція була розвинута Дж.Локом, але найбільший внесок в розвиток цієї концепції вніс французький вчений Монтеск'є , який в своїй праці « Дух законів », звернув увагу не тільки розподіл влади між трьома гілками, але і на необхідність створення системи стримувань і противаг між ними .

Третє, кожна із держав по-своєму проходила етап розподілу влади. Зокрема, в США, не тільки є чіткий поділ влади між гілками, але й функціонує ефективна діюча система стримувань і противаг між трьома гілками включаючи інститут президенства. У Франції під час Французької Револуції, влада була розділена між трьома основними гілками, забезпечуючи взаємодію та контроль між ними та ефективне функціонування в цілому держави. Великобританія ,яка носить титул країни з найбільш розвиненим парламентаризмом, також сформувала ефективну свою діючу систему стримувань і противаг

Четверте , Україна пройшла свій історичний шлях до побудови незалежної самостійної держави в умовах складних випробуваннях , суспільних потрясінь, включаючи і теперішній її стан в умовах Російсько Української війни .

Ключовим етапами на цьому шляху без сумніву можна вважати Декларацію про державний суверенітет(1990 рік) , де зазначено, що «Державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та

судову», а в Конституції України в 1996 році в 6 статті, якої визнано що: «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.» Саме в цих основоположних документах нашою державою визнано світову практику поділу влади

П'яте, зокрема розподіл функцій влади в нашій країні визначено такими статтями: стаття 6, стаття 76: «Конституційний склад Верховної Ради України - чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Народним депутатом України може бути обрано громадянина України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років. Не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку. Повноваження народних депутатів України визначаються Конституцією та законами України. Строк повноважень Верховної Ради України становить п'ять років.» [35].

Стаття 102 визначає: «Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору»[35].

Стаття 125 визначає: «Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. Суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя. Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України.

Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди. З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається»[35].

Ці статті Конституції України встановлюють основні принципи розподілу влади та забезпечують систему контролю та рівноваги між різними гілками влади для забезпечення демократії, правової держави та захисту прав і свобод громадян.

Шосте, важливим механізмом запобігання узурпації влади в нашій державі стало створення системи стримувань і противаг між центральними гілками влади та інститутом президентства. Елементи цієї системи зазначено, в ст. 106 Конституції України, відповідно до цієї статті, Президент України має право повернути закон або його окремі положення на доопрацювання Верховній Раді України зі своїми пропозиціями. В свою чергу Верховна влада згідно зі статтею 111 Конституції України, Президента України може бути підданий імпичменту за вчинення злочину. Якщо Верховна Рада приймає рішення про відсторонення Президента, він перестає виконувати обов'язки, а його повноваження призначаються в.о. Президента до проведення нових виборів.

Сьоме, важливим інструментом запобігання узурпації влади в нашій країні стала реформа децентралізації влади, яка розпочалася в 2014 році, і заклала нові підвалини адміністративно територіального устрою та розподілу повноважень та фінансових ресурсів між центром та регіонами, місцевим самоврядуванням. Завдяки децентралізації в нашій країні вибудувалася нова модель відносин між центром і місцевою владою, яка отримала більші повноваження та функції та фінансові ресурси